

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРАВА КОМУНАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Відповідно Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», право комунальної власності – це право територіальної громади володіти, доцільно, економно, ефективно користуватися й розпоряджатися на свій розсуд і в своїх інтересах майном, що належить їй, як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування [1].

Основним джерелом формування і набуття права комунальної власності була і продовжує залишатися передача у власність територіальної громади господарських та інших об'єктів, які розташовані на території територіальної громади, але належать державі.

Законодавчим актом, який регламентує таку передачу, є Закон України «Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності» [2].

Органи місцевого самоврядування від імені та в інтересах територіальної громади згідно з чинним законодавством наділяються всіма правами власника – володіти, користуватися та розпоряджатися об'єктами права комунальної власності. Право володіння – це юридичне забезпечена можливість мати у себе дане майно, утримувати його у власному господарстві (мати на балансі і т. ін.). Право користування визначається як юридично забезпечена можливість власника до експлуатації, господарського або іншого використання майна шляхом здобування з нього корисних властивостей, а право розпорядження – як юридично забезпечена можливість власника визначити частку належного йому майна шляхом зміни його призначення чи належності в формі відчуження, передавання тощо. Здійснюючи право власності, органи місцевого самоврядування від імені та в інтересах територіальної громади на власний розсуд мають право вчиняти щодо належного їй комунального майна будь-які дії, що не суперечать закону, використовувати його для здійснення господарської та

іншої не забороненої законом діяльності, зокрема, передавати об'єкти права комунальної власності безоплатно або за плату у володіння і користування іншим юридичним чи фізичним особам, здавати їх в оренду, віддавати у заставу, визначати в угодах і договорах умови використання та фінансування об'єктів, що приватизуються або передаються в користування і оренду [3].

Законом України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [4] встановлено, що об'єднана територіальна громада є правонаступником всього майна, прав та обов'язків територіальних громад, що об'єдналися, з дня набуття повноважень сільською, селищною, міською радою, обраною такою об'єднаною територіальною громадою.

У разі об'єднання всіх територіальних громад одного району в одну об'єднану територіальну громаду все майно спільної власності територіальних громад такого району є комунальною власністю об'єднаної територіальної громади, а пов'язані з таким майном права та обов'язки належать об'єднаній територіальній громаді з дня набуття повноважень сільською, селищною, міською радою, обраною такою об'єднаною територіальною громадою.

Таким чином, територіальна громада в Україні є первинним елементом системи місцевого самоврядування і поряд з іншими її елементами, як то представницькі органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи і посадові особи органи саморганізації населення тощо, покликана забезпечити захист інтересів жителів певної адміністративно-територіальної одиниці. Важливою ознакою, що характеризує територіальну громаду, є соціальні зв'язки, що виникають між її членами і які її скріплюють. Це – безпосередня й опосередкована взаємодія людей: міжособистісне спілкування, спільна праця і відпочинок, взаємні послуги, спільне користування територією та її природними ресурсами, соціальною інфраструктурою і мережами комунікацій, а також єдина система управління, постачання і розвитку.

ЦК України в ч. 1 ст. 318 встановлює, що суб'єктами права власності є Український народ та інші учасники цивільних відносин, визначені ст. 2 цього Кодексу. Згідно зі ст. 2 ЦК України учасниками

цивільних відносин є фізичні особи та юридичні особи. Учасниками цивільних відносин є держава Україна, Автономна Республіка Крим, територіальні громади, іноземні держави та інші суб'єкти публічного права [5].

При цьому, як встановлено нормами гл. 10 ЦК України, держава набуває і здійснює цивільні права та обов'язки через органи державної влади в межах їхньої компетенції, встановленої законом. З наведених норм не зрозуміло, через які саме органи державної влади держава Україна набуває права власника майна і в особі якого органу вона є суб'єктом права державної власності. Не дає відповіді на це запитання і п. 7 ст. 92 Конституції України, згідно з яким правовий режим власності визначається виключно законами України, адже Конституція України називає три види власності – приватну, державну і комунальну. Очевидно, що правовий режим кожного з цих видів, а не лише державної власності, має визначатися законом [6].

Наразі вбачається деяка неузгодженість щодо суб'єктів права комунальної власності, що міститься в нормах Конституції України, у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» і в Земельному кодексі України. Так, у ст. 140 Конституції України згадується про територіальні громади села, селища, міста у п. 1 ст. 83 Земельного кодексу [7], де визначається право власності на землю територіальних громад, також називаються територіальні громади села, селища та міста. При цьому у ст. 60 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», де пропонується визначення права комунальної власності, зазначаються територіальні громади села, селища, міста, районів у містах. У п. 2 ст. 6 Закону передбачається, що в містах з районним поділом територіальні громади районів у містах діють як суб'єкти права власності.

Література:

1. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97–ВР. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Про передачу об'єктів права державної та комунальної власності. Закон України від 03.03.1998 року. Відомості Верховної Ради України. 1998. № 34. Ст. 228.

3. Юрій С. Еволюція власності в умовах становлення ринкових структур. Вісник економічної науки України. 2008. № 2 (14). С. 3–6.
4. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 05.02.2015 р. № 157–VIII. Верховна Рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/157-19#Text>
5. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 року. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 40–44. Ст. 356
6. Конституція України. Закон України від 28.06.1996 року. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
7. Земельний кодекс України. Закон України від 25.10.2001 року. Відомості Верховної Ради України. 2002. № 3–4. Ст. 27